

2. Лалаева Р. И. Устранение нарушений чтения в учащихся вспомогательной школы / Р. И. Лалаева. – М. : Просвещение, 1978. – 208 с.

3. Ушинский К. Д. О первоначальном преподавании русского языка / К. Д. Ушинский. – М. : Избр. пед. соч., 1974. – 164 с.

Аннотация

Э.Р.Аджалимова

Использование аналитико-синтетического метода в коррекции нарушений чтения умственно отсталых учащихся младших классов

Статья посвящена проблеме обучения чтению умственно отсталых учащихся младших классов, поиску путей его коррекции и усовершенствования методики обучения чтению второклассников вспомогательной школы на основе использования аналитико-синтетического метода обучения грамоте. Действующая система обучения чтению умственно отсталых второклассников не является достаточно продуктивной.

Ключевые слова: умственная отсталость, олигофрения в степени дебильности, аналитико-синтетический метод.

Summary

E.R.Adzhalimova

Using Analytically-Synthetic Method in Correction of Breach of Reading Retarded Pupils of Primary School

The article is devoted to the problem of training reading mentally retarded pupils of primary school, search the ways of its correction and improvement of the technique of training reading second-graders of auxiliary school on the basis of use analytically-synthetic method of training reading and writing. The operating system of training reading mentally retarded second-graders is not enough productive.

Keywords: mental backwardness, oligofreniya in the degree of moron, analitically-synthetic method.

Дата надходження статті:

„14, березня 2011 р.

УДК 37.018.4+37.041:81'243(045)

І.М.АНИЩЕНКО,

викладач;

О.В.ФЕДОРОВА,

викладач

(м.Хмельницький)

Організація самостійної роботи студентів з дисципліни „Іноземна мова” за умов кредитно-модульної системи навчання

Стаття присвячена аналізу досвіду впровадження кредитно-модульної системи у навчальний процес вищих навчальних закладів України та розгляду способів організації самостійної роботи студентів з іноземної мови. Проблему поліпшення іншомовної підготовки у вищому навчальному закладі автори пропонують вирішувати комплексно на трьох рівнях організації самостійної діяльності студентів: репродуктивному, реконструктивному, творчому.

Ключові слова: кредитно-модульна система, іншомовна підготовка, самостійна робота, творча самостійна робота.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Однією із важливих складових професійної освіти сучасного педагога є володіння іноземною мовою. Навчання іноземної мови у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії орієнтовано на врахування сучасних тенденцій розширення Європейського Союзу, прагнення України до входу у ЄС, глобалізації та радикальних змін у сфері освіти України. У 2010 році планувалось закінчити процес створення Європейського простору вищої освіти (Болонья, 1999). Тому проблема впровадження кредитно-модульної системи навчання у вищих закладах освіти є однією з найбільш актуальних для сучасної вищої освіти України.

Важливою складовою частиною реалізації концепції кредитно-модульної системи навчання є самостійна робота, що виступає одним із провідних засобів навчання, забезпечуючи адаптацію до індивідуальних можливостей студентів та сприяє інтенсифікації навчального процесу за рахунок зміни його структури. Адже ми ще не зовсім звикли до того, що на досить великий за обсягом курс виділяється зовсім небагато аудиторних занять, а натомість зростає значення самоосвіти студента. Зрозуміло, що самоосвіта здійснюється у ході самостійної роботи, що покликана спонукати студента до самостійного опрацювання фонетичних явищ, граматичних структур та лексичних одиниць. Мусимо констатувати, що колишні методи та шляхи організації самоосвітньої діяльності дещо застаріли. Їхнє місце займає самостійна творча робота студента з різноманітними джерелами отримання знань за незначної консультативної роботи викладачів, а також застосування власних знань на практиці (у побутовій, соціальній, професійній сфері).

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Проблема самостійної роботи є багатогранною. Її значущість віднайшла своє відображення як у класичній педагогічній спадщині (Я.А.Коменський, Ж.-Ж.Руссо, К.Д.Ушинський, В.О.Сухомлинський), так і у вітчизняній науковій думці (В.А.Козаков, М.Д.Кас'яненко, Н.Г.Сидорчук та ін.).

Самостійна робота визначається відомими педагогами як „основний спосіб освоєння студентами навчального матеріалу без участі викладача, а також час, вільний від обов'язкових навчальних занять”. Ця думка висловлена в навчальному посібнику „Вища освіта України і Болонський процес” за ред. В.Г.Кременя [2, с.13]. Науковець Р.М.Мікельсон під самостійною роботою розуміє „виконання учнями завдань без будь-якої допомоги, але під наглядом вчителя, котрий у випадку труднощів може перейти до колективних вправ” [3, с.28]. Часто таке розуміння самостійної роботи застосовується при виконанні учнями домашніх завдань. Однак у Р.М. Мікельсона немає вказівок на необхідність здійснення підготовчих дій до самостійної роботи і систематичного контролю за ходом і виконанням завдання. Представниця естонської наукової школи І.Е.Унт самостійною роботою називає „спосіб навчальної діяльності, за якого учню надаються навчальні завдання і керівництво для їх виконання; робота виконується без участі, але під керівництвом вчителя, і її виконання вимагає від студента розумового зусилля” [5, с.112]. Аналізуючи дослідження І.Е. Унт, можна зробити висновок, що дослідниця до ознак самостійної роботи відносить зміст і структуру матеріалу, що вивчається.

Ми розглядаємо *самостійну роботу студентів з іноземної мови* як важливий компонент навчальної діяльності, при якому студенти без безпосередньої участі викладача, але під його керівництвом виконують різного роду завдання, прикладаючи розумові зусилля та виявляючи при цьому навички самоконтролю та самокорекції. Завдання самостійної роботи з іноземної мови інтегрують різні види індивідуальної та колективної діяльності і адаптовані до індивідуальних можливостей студентів.

Формулювання цілей статті... Метою нашого дослідження є розробка алгоритму організації самостійної роботи студентів з іноземної мови за умов кредитно-модульної системи навчання.

Вклад основного матеріалу... Дослідники самостійної роботи в структурі педагогічного процесу вищої школи (І.Е.Унт, А.В.Конишева, Р.М.Мікельсон, Н.В.Кухарьов, Л.А.Степашко, П.І.Підкасистий, К.Н.Корнілов та ін) виділяють такі її різновиди: позааудиторна робота студентів з навчальною літературою; конспектування; складання планів, тез, схем, таблиць; написання рефератів, оглядів, анотацій, звітів; підготовка повідомлень до семінарських занять; виконання вправ; виконання контрольних завдань [1, с.54].

Ми вважаємо, що самостійна робота студента при вивченні іноземної мови – це не лише позааудиторна робота, але й його систематична, планомірна, цілеспрямована праця в ході обов'язкових аудиторних занять, де він слухає і самостійно робить записи під час пояснень викладача.

Поняття самостійної роботи ми тісно пов'язуємо із поняттям *самоосвіти*, під якою розуміємо самостійно організований суб'єктом навчальної діяльності процес, що задовольняє його потребу в пізнанні і особистісному зростанні. Самоосвіта є необхідною складовою частиною саморозвитку, яка і приводить до формування іншомовної компетенції. Це і підтверджує факт, що успішне вивчення іноземної мови неможливе без самостійної роботи.

Основну *мету самостійної роботи* ми вбачаємо у спонуканні студентів до самостійного опрацювання тематичних матеріалів, поширенні та поглибленні знань, які були отримані на практичних заняттях, розвиток вмінь та навичок працювати самостійно, творчо, підвищенні загального інтересу до іноземної мови.

Проте, як показує досвід, студенти не готові до здійснення самостійної роботи. Потрапляючи у нові умови навчання, багато студентів мають труднощі у виборі прийомів самостійної роботи, не вміють розподілити свій час. Навіть за деяких умінь самостійно працювати, процес прийому, осмислення, переробки, інтерпретації і фіксування необхідної навчальної інформації викликає суттєві труднощі. За таких умов провідна роль відводиться викладачу, який повинен створювати для студентів відповідні умови та надавати допомогу в організації розвивальної навчально-пізнавальної діяльності. Викладачеві потрібно не тільки проконтролювати виконану роботу, але й допомогти студентам організувати власне навчання. Отже, при організації самостійної роботи студента першочергової уваги потребує її планування із чітким визначенням завдань та термінів їх виконання.

Планування самостійної роботи здійснюється в рамках основної програми. Організація ж має бути спрямована на виконання запланованих завдань усіма студентами у визначений термін та з необхідним рівнем якості. Студент вже на початку курсу повинен знати про об'єм та кінцеві вимоги запропонованих завдань, тобто мати план і графік їх виконання.

Русійним чинником самоосвіти є мотивація. Адже тільки та самостійна діяльність ефективна, яка є по-справжньому цікавою. Тому важливо у студентів сформувати усвідомлену потребу у знаннях, самоосвіті. Щоб сформувати у студентів потребу в пізнанні й самовдосконаленні, ми пропонуємо проводити бесіди про усвідомлення своєї особистості як основи самовиховання, диспути про

самовиховання характеру та волі. Важливе значення має і підбір матеріалів для самостійного опрацювання. Наприклад, текст для читання повинен бути цікавим, актуальним та доступним для сприйняття.

Планування та проведення самостійної роботи потребує врахування наступних факторів [4, с.407]:

- специфіка факультету (підбір завдань, фахова спрямованість та змістове наповнення вправ);
- рівень підготовки студентів (група з додатковою спеціалізацією вчителя іноземної мови);
- індивідуальний характер допомоги, яка надається.

При організації самостійної роботи викладачу слід врахувати поступовість формування вмінь та навичок володіння іноземною мовою, починаючи з навчання роботи із словником та лексико-граматичним матеріалом підручника і закінчуючи творчими завданнями (реферування, переклад оригінальних фахових текстів та написання творів). Саме тому ми розрізняємо три рівні самостійної діяльності студентів: репродуктивний, реконструктивний та творчий.

Репродуктивні завдання виконуються за зразком. Так, вони мало сприяють розвитку мислення, але без них не обійтись при формуванні практичних умінь та навичок. Під час таких робіт викладач безпосередньо керує процесом засвоєння: виправляє помилки, аналізує якість виконання роботи, корегує її.

Реконструктивні завдання передбачають перебудову лексичного, граматичного матеріалу, його групування, складання тематичних мап, складання усних та письмових переказів текстів, створення власних мовленнєвих зразків із даних елементів, анотування статей.

Творчі завдання – це найвищий рівень самостійності студентів. Форми її різноманітні і передбачають написання творів, перекладів, літературне реферування оригінального тексту фахового спрямування. Найбільш обдарованим та підготовленим студентам пропонується написання курсових та дипломних робіт з профільних дисциплін, укладання навчально-методичних комплектів тощо.

Самостійна робота дає можливість максимально реалізувати індивідуальний підхід до студентів з різним рівнем знань. Але слід правильно розуміти диференційованість роботи. Адже диференціація зовсім не означає, що групу слід розділити на декілька частин: „сильні”, „середні”, „слабкі” і роздавати завдання відповідного рівня. Диференційований підхід повинен ґрунтуватись на посиленні допомоги викладача тим студентам, які цього потребують.

Враховуючи специфіку самостійної роботи, важливим фактором її результативності є розробка *методичних вказівок* щодо самостійної роботи студентів за модулями відповідно до робочої програми викладача. Вони містять детальні поради щодо опрацювання тем за видами мовленнєвої діяльності, а також практичні завдання, вправи, додаткові тексти для читання та говоріння, рекомендації щодо підготовки та виконання тестових завдань.

Однією з умов успішної організації самостійної роботи студента, а отже й її результативності, є чітке визначення *форм звітності*, які можуть бути представлені усною відповіддю на занятті, виконанням письмових контрольних завдань, творчою письмовою роботою, захистом проекту, повідомленням, доповіддю на засіданні кафедри, захистом курсової, дипломної роботи, публікацією у науковому, науково-популярному, навчальному виданні.

Виходячи із всього зазначеного вище, ми пропонуємо наступний алгоритм організації самостійної роботи студентів з іноземної мови (див. табл.1.)

Таблиця 1

Вид СРС	Рівень самостійної діяльності			Форма звітності
	репродуктивний	реконструктивний	творчий	
Підготовка до аудиторних занять	- вик. грам. вправ; - читання та переклад тексту; - слухання аудіотексту;	- переказ тексту - складання діалогів, полілогів;	- написання твору;	- усна відповідь на занятті; - виконання письмових контрольних завдань; - письмова робота;
Робота над окремою темою	- підбір вправ для тематичного контролю; - підбір віршів, прислів'їв, текстів для індивідуального читання;	- складання тематичної мапи з теми; - розробка тестових завдань;	- створення навчально-методичних комплектів; - написання реферату; - виконання навчально-дослідницьких завдань;	- захист проекту; - повідомлення; - доповідь;
Читання художнього твору	- складання словника слів і виразів;	- анотування твору;	- аналіз сюжету, характерів твору;	- бесіда; - виконання тестових завдань;

Науково-дослідницька робота	- участь у науково-методичній роботі кафедри;	- робота у студентському науковому гуртку;	- виконання курсових і дипломних робіт; - участь у наукових, науково-практичних конференціях;	- доповідь на кафедрі; - захист курсової, дипломної роботи; - публікація у науково-популярному, навчальному виданні
------------------------------------	---	--	--	---

Висновки та подальші перспективи дослідження... Таким чином, на основі теоретичного аналізу наукової літератури, нормативних документів і власного педагогічного досвіду визначаємо такі особливості організації самостійної роботи студентів з іноземної мови за умов кредитно-модульної системи навчання:

- планування з чітким визначенням завдань та термінів їх виконання;
- організація самостійної роботи на трьох рівнях: реконструктивному, репродуктивному, творчому;
- індивідуальний характер допомоги викладача студенту;
- чітке визначення форм звітності.

Саме такий підхід створює можливості для оптимізації іншомовної підготовки у вищому навчальному закладі. Але самостійна робота є не тільки одним із способів здобуття знань, вона має велике виховне значення, оскільки самостійність є рисою особистості. Особливо це стосується вищого навчального закладу, що готує педагогів. Вчитель протягом усього життя повинен працювати самостійно, бути у курсі сучасних досягнень науки. Тільки так сучасний вчитель (а ми готуємо саме таких учителів) може стати професіоналом. Отже, ми зобов'язані підготувати наших студентів до постійної самоосвіти. Це дасть їм можливість стати конкурентоздатними професіоналами, готовими до самовдосконалення і дослідницької діяльності.

Серед найближчих перспектив дослідження окресленої проблеми ми вбачаємо розробку методичних рекомендацій та навчально-методичних комплексів дисципліни „Іноземна мова” для педагогічних ВУЗів з урахуванням розроблених нами рекомендацій.

Список використаних джерел та літератури:

1. Копышева А. В. Современные методы обучения английскому языку / А. В. Копышева. – Минск : ТетраСистемс, 2003. – 175 с.
2. Кремень В. Г. Модернізація вищої школи України в контексті принципів Болонської декларації / В. Г. Кремень // Вища школа. – 2004. – № 5–6. – С. 12–14.
3. Микельсон Р. М. О самостоятельной работе учащихся / Р. М. Микельсон. – М. : Учпедгиз, 1993. – 176 с.
4. Унт И. Э. Индивидуализация учебных заданий и ее эффективность / И. Э. Унт. – М. : Учпедгиз, 1995. – 205 с.
5. Старовойт С. М. Проблема самостійної роботи студентів у контексті Болонського процесу / С. М. Старовойт // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки. – Запоріжжя, 2009. – Вип. 54. – С. 406–409.

Анотація

И.Н.Анищенко, О.В.Федорова

Организация самостоятельной работы студентов по дисциплине „Иностранный язык” в условиях кредитно-модульной системы обучения

В статье анализируется опыт внедрения кредитно-модульной системы в учебный процесс высших учебных заведений Украины и рассматриваются способы организации самостоятельной работы студентов по иностранному языку. Проблему улучшения иноязычной подготовки в высшем учебном заведении авторы предлагают решать комплексно, на трёх уровнях организации самостоятельной деятельности студентов: репродуктивном, реконструктивном, творческом.

Ключевые слова: кредитно-модульная система, иноязычная подготовка, самостоятельная работа, творческая самостоятельная работа.

Summary

I.M.Anishchenko, O.V.Fedorova

Organizing Self-Study Activities in the Course of Foreign Language Within the Credit-and-Module System

The article focuses on analyzing of the credit-and-module system implementation into the teaching process as well as organizing self-study activities. The authors advance the idea of improving the foreign language training by means of complex self-study activity, organized at three levels: reproductive, reconstructive and creative.

Key words: credit-and-module system, foreign language training, self-study, creative self-study activities.

Дата надходження статті:

„1” березня 2011 р.